

УДК 94:316.663-058(477.83-25) «1914/1915»
DOI 10.33287/101813

Олійник С.В.,
к.і.н., доцент кафедри історії України
Кам'янець-Подільського національного
університету ім. Івана Огієнка
serg.oliynik@gmail.com

ЛЬВІВ В ЧАСИ РОСІЙСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ 1914-1915 РОКІВ У ПУБЛІКАЦІЯХ ПОЛЬСЬКИХ СУЧАСНИКІВ

Стаття присвячена подіям Першої світової війни. Проводиться дослідження становища Львова в умовах російської окупації з 3 вересня 1914 року по 22 червня 1915 року, спираючись на матеріали публікацій польських сучасників. Відмічається актуальність та вагомість останніх для ґрунтовного дослідження проблеми. Аналізується зміст видань на предмет суспільно-політичних, соціально-економічних та національно-культурних аспектів історії міста та його мешканців у цей період.

Констатується наявність у спогадах і працях польських сучасників, окрім інформації про становище польської громади міста, й даних про інші національні громади. Наведені конкретні факти свідчать про складність та суперечливість політики російської окупаційної адміністрації щодо львів'ян. Відповідно, засвідчується ставлення мешканців міста до нової влади. Відмічається наявність серед них як прихильників, так і противників нових «володарів». Фіксуються особисті міркування авторів публікацій.

Окремо увагу приділено втіленню в життя новою владою політики русифікації в освітніх колах, діловодстві, її втручання в духовне життя. Зазначається наявність такого явища як заручництво, біженство та примусове виселення. Акцентовується увага на погіршенні матеріального становища та результати спроб його покращення.

Ключові слова: Львів, російська окупація, Російська імперія, репресії, Східна Галичина, заручництво, інтелігенція.

Події Першої світової війни займають вагоме місце в історії Львова. Серед них, безперечно, окремо виділяється перебування міста впродовж вересня 1914–червня 1915 рр. під російською окупацією. Ця сторінка знайшла своє відображення, різною мірою в значній кількості публікацій вітчизняних [3; 5; 8; 10; 11] та зарубіжних авторів [1; 2; 4; 6; 12-14]. Серед позитивних моментів сучасної історіографії слід виділити спроби вітчизняних істориків відтворити цілісну картину тих часів [9]. У

цьому контексті важливе значення має опрацювання праць польських інтелігентів, сучасників тієї драматичної сторінки львівської історії.

До початку Великої війни більшість населення Львова складала польська громада. Тому не випадково, що саме поляки стали авторами ряду публікацій з історії міста часів російської окупації. Частина їх була опублікована ще в часи війни, а інша – у післявоєнний період. Аналіз видань засвідчує наявність у них потужного фактологічного матеріалу. Велику цінність складають відозви і розпорядження російської окупаційної адміністрації для мешканців Львова, опубліковані у відповідному виданні [22]. Ряд документальних матеріалів міститься і в інших публікаціях. Предметом уваги авторів стали різноманітні аспекти, пов'язані із означеним у заголовку періодом історії Львова. Разом тим, слід відзначити наявність у публікаціях і власних поглядів авторів на події, щоправда подекуди досить емоційні. На наш погляд, найбільш інформативними і цінними для висвітлення історії Львова в часи російської окупації 1914-1915 рр. є публікації Б. Януша та Й. Бялині-Холодецького. Так, зокрема, першому автору належить створення каталогу відозв, оповіщень, оголошень, наказів і розпоряджень нової влади, розставлених в хронологічній послідовності [19]. Надзвичайно змістовним є його інша праця, в якій простежується 293 дні російської окупації Львова [19]. Доволі детальний опис подій тих часів у головному місті Східної Галичини залишив другий сучасник [15-17]. Значну цінність представляють і праці інших авторів [20; 21; 23-25].

Наближення до Львова російської армії серйозно вплинуло на настрої серед його мешканців. Представники польської інтелігенції досить яскраво передали хвилювання львів'ян, констатуючи факт поширення серед містян різноманітних чуток [21, с. 4; 24, с. 14-15; 25, с. 3-4], зазначаючи, що частина населення через побоювання перед новими випробуваннями, наприкінці серпня 1914 р. почала евакуйовуватися, а та яка залишалася, з острахом, не позбавленого цікавості, чекала на прихід росіян [15, с. 38; 18, с. 3-4]. Одночасно, очікування супроводжувалось здійсненням продуктових запасів, що призводило до великих черг у магазинах.

3 вересня 1914 р. російські війська вступили до Львова. Цю подію яскраво змалювали С. Росовський, Й. Бялиня-Холодецький, Б. Януш та інші сучасники.

Вони вказали на такий цікавий момент, як виставлення у вікнах і брамах будинків ікон святих, зокрема Св. Миколая, які начебто мали оборонити львів'ян від грізних козаків. Очевидці подій звертають увагу й на окремі парадоксальні прояви пошуку захисту, зокрема, використання згаданого способу також і євреями, які мешкали у місті [15, с. 45; 20, с. 5; 25, с. 7]. Загалом, як зазначав Й. Бялиня-Холодецький, вступ до міста росіян, за окремим поодиноким випадком, відбувся спокійно та без ексцесів [15, с. 45]. Поява російських військ, їх вигляд, проблема з дисципліною, справили на львів'ян гнітюче враження [20, с. 15].

Розпочався період життя львів'ян в умовах російської окупації, що тривав з 3 вересня 1914 р. по 22 червня 1915 р. Головним осередком влади в окупованій росіянами Східній Галичині став Львів. Його градоначальник С. Шереметьєв вдався до втілення у життя інкорпорації нових територіальних надбань. Взагалі, як свідчить Д. Дорошенко, в ставленні російської окупаційної влади до всіх мешканців краю, склалися неприпустимі, з точки зору міжнародних правил, відносини. Як піддані «ворожої держави» вони могли б сподіватися на шанування на окупованій території національних та релігійних прав. Загалом російська влада поставилася до них, як до населення, яке повстало проти своєї митрополії, і якого тепер доводиться втихомирювати і карати [7, с. 24].

У перший же день окупації Львова російська влада взяла в заручники 16 шанованих львів'ян, серед яких було 4 поляка, 8 українців та 4 єврея. Щоправда через два дні їх відпустили [16, с.8]. Після перших випадків взяття в заручників кращих людей міста були сподівання на тимчасовість таких дій російської влади. Однак вони не виправдалися. Публікації Й. Бялині-Холодецького дають змогу пролити світло на це. Представлена детальна інформація щодо цієї події пояснюється тим, що автор сам потрапив у коло заручників і мав змогу як безпосередній свідок описати даний перебіг подій.

Впродовж всього перебування росіян у Львові практика заручництва не припинялася. З початком відступу російського війська його масштаби зросли. Щоб гарантувати спокійний і безпечний відхід в заручники було взято 37 осіб, з яких 12 було поляків, 10 – українців і 15 євреїв [17, с. 9]. Й. Бялиня-Холодецький наводить цей список із зазначенням фаху та місця роботи вказаних заручників [17, с. 10-11].

Окрім того, зазначено й вік польських і українських представників [17, с. 10-11]. Ним же було відмічено жахливі умови утримання заручників перед відправкою до Росії [17, с. 5, 6], а також існування заборони залишення вагонів під час зупинок поїзда [17, с. 14].

Польські сучасники звернули увагу й на таке явище як біженство. В їх категорію Й. Бялиня-Холодецький ввів тих, хто співпрацював із російською окупаційною владою, чим скомпрометували себе [17, с. 43-44].

Одне із перших розпоряджень російської окупаційної влади за підписом С. Шереметьєва включало в себе заклик до громадянського спокою і покори. Для забезпечення порядку одразу було сформовано міліцію та заборонено продаж спиртних напоїв. Обіг австрійської крони зупинили та запровадили російські гроші (1 крона – 20 копійок) [20, с. 6]. Без дозволу окупаційної адміністрації заборонялося пересування за межі міста [18, с. 28]. Для забезпечення порядку було видано розпорядження про здачу зброї мешканцями міста [18, с. 26].

Одним із напрямків політики нової влади було навернення уніатів у православ'я, та розширення впливу останнього. Релігійна складова політики російської влади також не залишилася поза увагою польських авторів. Загалом, питання поширення православ'я в Східній Галичині, у т.ч. Львові, знайшло помітне відображення на сторінках спогадів [24, с. 61-74]. Вони відмічають, що нова адміністрація, попри оголошений курс, усвідомлювала наявність у місті значної групи, котра сповідувала католицизм та іудаїзм. Врегулювати та налагодити релігійне життя міста мала вереснева зустріч нової влади з очільниками львівського духовенства: архієпископами Й. Більчевським (римо-католицький), Й. Теодоровичем (вірменський) та митрополитом А. Шептицьким (греко-католицьким) [15, с. 56-57]. Але останнього було проігноровано [15, с. 56-57]. Росіяни проігнорували й очолювану адвокатом С. Федаком депутацію від українців, [15, с. 57]. Більше того, реакція на прохання збереження українських інституцій носила відверто негативний характер. Відмовив С. Шереметьєв також делегації на чолі з В. Шухевичем, яка представляла українські економічні та культурні товариства. Делегацію він прийняв, проте на прохання дозволити товариствам продовжити свою діяльність та використовувати українську мову заявив, що справа товариств тепер не на часі і що

він знає про існування лише єдиної російської мови [15, с. 57]. Б. Януш зазначав, що зустріч з С. Шереметьєвим мали і львівські євреї. Делегацію запевнили в дотриманні їх прав, але за умов лояльності до російської влади [18, с. 70-71]. Не залишився осторонь польських авторів і факт утисків греко-католиків та арешт і вивезення до Росії митрополита А. Шептицького [23, с. 11]. Цікаво, що представник польської інтелігенції не обмежився констатацією факту, а й простежив його подальшу долю (Київ – Нижній Новгород – Курск) [15, с. 93-94]. Такий крок, на переконання Й. Бялині-Холодецького, безумовно послабив галицьких уніатів, а прибуття для організації і посилення позицій православних єпископа Євлогія мало передбачати у цьому успіх [15, с. 94].

Взаємини львівської місцевої влади на чолі з головою президії Т. Рутовським і російською адміністрацією також стали предметом уваги польських сучасників. В окремих випадках, наприклад, щодо Краєвого товариства Червоного Хреста, вони висвітлювалися досить докладно [15, с. 61-62; 18, с. 95-96].

Певні сподівання львівська громада мала на приїзд до міста у вересні 1914 р. Галицького генерал-губернатора Г. Бобринського, який того ж дня замінив С. Шереметьєва на генерала Ейхе.

22 вересня відбулася зустріч галицького очільника з москвофільськими делегатами, очолюваними В. Дудикевичем. Польські інтелігенти у своїх спогадах дають змогу досить докладно простежити суть перемовин. Мається на увазі як промова В. Дудикевича, так і відповідь Г. Бобринського [15, с. 75-77; 18, с. 148-149]. Окрім того, вони наводять конкретні факти діяльності галицьких москвофілів, які мали негативне відлуння для польської громади міста [24, с. 19-21].

Зрозуміло, що чи не найбільше уваги приділено відноси́нам польської громади з новою владою. Однак, зустріч їх делегатів з галицьким губернатором 23 вересня 1914 р. не виправдала сподівань поляків. На заяву польської сторони про лояльність новій владі, та запевненням, що за їх участі місто було залишено австрійцями без бою, генерал-губернатор Галичини Г. Бобринський заявив, що Східна Галичина і Лемківщина споконвічно «корінна земля єдиної Русі великої», і на цих землях корінне населення завжди було «руським». Цей факт, на його переконання, передбачав здійснення змін з акцентом на зазначену «руськість». Генерал наголосив

на тому, що він буде вводити на ввіреній йому території російську мову, закон і устрій. А в разі необхідності не зупиниться й перед репресіями [15, с. 78-80; 24, с. 21-26].

Не обійшли увагою польські автори також й питання нового адміністративного устрою в Східній Галичині та формування управлінського апарату як в регіоні, так і в самому Львові [15, с. 78-80; 24, с. 26].

Русифікація, котра торкнулася освітнього та культурного життя міста, не залишилася поза увагою польських сучасників. В основу нововведень було покладено примусове вивчення російської мови, та запровадження на ній навчання в школах. У спогадах зафіксовані факти закриття ряду польських навчальних закладів, встановлення надзору над освітньою справою [24, с. 30]. Вирішення проблеми вчителів вирішено було через відкриття в містах Галичини, в т.ч. і Львові, двомісячних курсів російської літературної мови [15, с. 116-117]. У той же час зазначається про існування певних, у порівнянні з іншими національностями, поступок для поляків. Так, зокрема, ряд предметів дозволялося викладати за підручниками, дозволеними у Царстві Польському [15, с. 116-117; 24, с. 32]. А за згодою російської влади у 1915 р. розпочали роботу школи ім. Міцкевича (більше 300 учнів), Ю. Красніцького (150 учнів) та ін. [18, с. 182].

Російська окупація ввела жорстку цензуру у видавничій сфері. Чимало часописів змушені були працювати по-новому [18, с. 120-121]. Окрім того, під контроль було взято бібліотеки (Осолінська, університетська, Народного дома) [18, с. 145], а з початком листопада закрили ряд клубів, наукових закладів, шкіл [15, с. 94].

Й. Бялиня-Холодецький слушно відмітив, що українство Східної Галичини було для російської влади як більмо на оці, а тому й зазнавало переслідувань [15, с. 93]. Найяскравішим проявом стало переслідування та депортація уніатського митрополита А. Шептицького. У праці іншого сучасника наголошувалося, що тогочасна російська влада намагалася всіляко очорнити український рух і українство [24, с. 19].

Публікації представників тогочасної польської інтелігенції Східної Галичини дають змогу простежити повсякденне життя і побут львів'ян. Вони представляють розлогу картину різних аспектів повсякдення, а також заходи львівської місцевої та

окупаційної адміністрації щодо подолання існуючих негараздів. В центрі уваги авторів постали існуючі продовольчі труднощі [15, с. 85]. Вони зазначали, що чи не найефективнішою дією допомоги стало створення їдалень для бідних. Безумовно позитивним є наведення їх списку з зазначенням адрес [15, с. 85-86]. Зазначається, що було улаштовано на кінець 1914 р. 78 їдалень (з них – 15 для інтелігенції, 5 в будинках для інвалідів, 12 – в добродійних закладах і т.п. [18, с. 85]. Окрім того наводиться ще інша цікава статистика, наприклад, що з майже 40 тис. виданих обідів лише 1282 були за гроші [15, с. 86-87]. Не могли обминути увагою польські автори й єврейські погроми в Львові [15, с. 91-93]. Разом з тим, справедливо констатувався й факт створення з ініціативи Г. Бобринського «Головного добродійного крайового комітету». Щоправда й відмічалось, що в його склад увійшли лише росіяни і москвофіли [15, с. 94]. А з початком холодів постала проблема опалення. Як зазначав Й. Бялиня-Холодецький: «Незвичним був вид вулиць Львова, всі тягнули дрова» [15, с. 98]. Він згадував, що магістрат запровадив в тих умовах акцію безкоштовної роздачі дров для опалення [15, с. 98]. Незвичним для львів'ян явищем, яке відволікло від буденності, стала сцена повітряного протистояння російського і австрійського авіаторів [18, с. 99].

Російською окупаційною адміністрацією для того, щоб заручитися підтримкою польської громади Львова, у квітні 1915 р. було привезено викарбувану медаль із зображенням двох людей в обіймах – поляка та росіянина. Її підпис складали красномовні гасла: «В братерському єднанні сила», «Росіяни брати полякам» [15, с. 140]. Поряд з цим дано було дозвіл на святкування Конституції 3 травня [15, с. 148]. Щоправда, прослідкувати ефект від названих акцій складно.

Окрім зазначеного вище, вважаємо за необхідне звернути увагу таку подію як прибуття і перебування в Львові 22 і 24 квітня 1915 р. російського царя Миколи II. Його приїзду передувало проведення необхідних заходів безпеки. Протягом його маршруту в місті мешканці мали зберігати порядок, виконувати всі розпорядження поліції [15, с. 141]. В російській публіцистиці та наукових дослідженнях традиційно наголошувалось (й ця традиція зберігається в сучасній історіографії), з огляду на видані щодо цієї події оголошення Г. Бобринського, на задоволенні царя від поїздки, відмічаються надзвичайні урочистості та великий успіх акції у львів'ян [2, с. 102-

105]. Польські ж сучасники, не заперечуючи гучних вигуків похвали, відмічають такі факти, як примус людей до виявлення радощів з приводу прибуття Миколи II. Наголошують на тому, що останній не мав змоги отримати правдоподібні відомості про стан життя Львова [15, с. 143-144]. Російські історики традиційно замовчують факт арешту напередодні події 316 українців. Польські автори із особливим смутком описували факт відступу російських частин, наголошуючи на гнітючому враженні від масштабів вивезення реквізованого майна [15, с. 151-155].

Таким чином, представлений вище матеріал свідчить про важливість використання в якості додаткового джерельного матеріалу спогадів очевидців російської окупації Львова 1914-1915 рр. Серед авторів таких джерел – значна кількість поляків, які серед інших, презентували місцеву інтелігенцію. Їх праці багаті фактологічним матеріалом, який підсилюють і підтверджують як повні тексти, так і уривки відозв, наказів, розпоряджень російської окупаційної влади. Заслужовують на увагу й власні погляди очевидців на окреслені події. Зміст видань дає змогу охопити різноманітні аспекти цієї сторінки вітчизняної історії, допомогти відтворити її цілісну картину. Однак, зазначимо, що подібні публікації не можуть бути єдиним джерелом вивчення будь якого періоду, в особливості воєнного, не варто не враховувати й суб'єктивності авторів в оцінках подій та історичних постатей.

Список використаних джерел та літератури:

1. Айрапетов О. Р. Участие Российской империи в Первой мировой войне (1914-1917): 1914. Начало. – М.: Кучково поле, 2014. – 624 с.
2. Айрапетов О.Р. Участие Российской империи в Первой мировой войне (1914-1917): 1915. Апогей. – М.: Кучково поле, 2014. – 640 с.
3. Баран І.В. Нищення російськими властями української мови, школи та освіти Галичини на початку Першої світової війни // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів, 2012. – С. 99-107.
4. Бахтурина А. Политика Российской Империи в Восточной Галиции в годы Первой мировой войны / Серия «Первая монография» под ред. Г. А. Бордюгова. – М.: «АИРО-XX», 2000. – 264 с.
5. Велика війна 1914-1918 рр. і Україна: у 2 кн. – Кн.1: Історичні нариси / Упоряд. О.П. Реснт; Ред. кол. В.А. Смолій (голова). НАН України, Ін-т історії України. – К.: ТОВ «Видавництво «Кліо», 2013. – 784 с.
6. Громова Г. Деятельность Дирекции народных училищ Галиции (1914-1915 гг.) (по материалам Центрального государственного исторического архива Украины, г. Львов) // Prace naukowe akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Seria: pedagogika. – 2012. – Т. XXI. – S. 327-338.
7. Дорошенко Д. Спогади про недавнє минуле (1914 – 1920 роки): Науково-популярне видання. – К.: Темпора, 2007. – 632 с.

8. Іваник М.М. Діяльність міської ради Львова в роки Першої світової війни / Вісник Львівської комерційної академії : зб. наук праць / ред. С. Д. Гелей [та ін.]. – Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2013. – Вип. 11: Серія «Гуманітарні науки». – С. 240-246.
9. Історія Львова. У трьох томах / Редкол. Я. Ісаєвич, М. Литвин, Ф. Стеблій. – Т.2. – Львів: Центр Європи, 2007. – 559 с.
10. Олійник С.В. Польська інтелігенція Львова в часи Першої світової війни: випробування російською окупацією // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Історичні науки. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2017. – Т.27: До 70-річч від дня народження професора Валерія Степанкова. – С. 113-121.
11. Олійник С.В. Польська інтелігенція Львова і російська окупаційна влада (1914-1915 рр.) // INTERMARUM: історія, політика, культура. – Житомир: Полісся, 2016. – Вип.3. – С. 175-183.
12. Савченко В.Н. Восточная Галиция в 1914-1915 годах // Отечественная история. – 2002. – №5. – С. 76-89.
13. Шлянта П. «Братя-славяне» или «азиатские орды»? Польское население и российская оккупация Галиции в 1914-1915 годах // Большая война России: Социальный порядок, публичная коммуникация и насилие на рубеже царской и советской эпох / Сборник статей; ред. К.Бруиш, Н. Катцер. – М.: Новое литературное обозрение, 2014. – С.22-40.
14. Achmatowicz A. Polityka Rosji w kwestii polskiej w pierwszym roku Wielkiej Wojny 1914-1915 / A. Achmatowicz. – Warszawa, 2003. – 403 s.
15. Біалыня-Хоłodєcki J. Lwów w czasie okupacji rosyjskiej (3 września 1914 – 22 czerwca 1915). Z własnych przeżyć i spostrzeżeń. – Lwów, 1934. – 168 s.
16. Біалыня-Хоłodєcki J. Wspomnienia z lat niedoli i niewoli 1914-1918. – Lwów, 1919. – 53 s.
17. Біалыня-Хоłodєcki J. Zakładnicy miasta Lwowa w zniewoli rosyjskiej 1915-1918 z odbitką fotograficzną zakładników. – Lwów, 1930. – 120 s.
18. Bogdan J. 293 dni rządów rosyjskich we Lwowie (3.IX 1914 – 22.VI.1915). – Lwów, 1915. – 266 s.
19. Bogdan J. Dokumenty urzędowe okupacji rosyjskiej Lwowa. – Lwów, 1916. – 64 s.
20. Lwów po inwazji rosyjskiej wrzesień – grudzień 1914. Opowiadanie naocznego świadka. – Wien: nakładem Z. Machnowskiego, 1914. – 35 s.
21. Maciszewski S. Rosjanie we Lwowie. Szkic z niedawnej przeszłości. – Lwów: Z druk. krajowej szczęsnego Bednarskiego, 1926. – 26 s.
22. Odezwy i rozporządzenia z czasów okupacji rosyjskiej Lwowa 1914-1915. – Lwów, 1915. – 51 s.
23. Pełczyński E. Prawosławie w Galicji w świetle prasy ruskiej we Lwowie z czasów inwazji 1914–1915 roku. – Lwów, 1918. – 38 s.
24. Przysiecki F. Rządy rosyjskie w Galicji Wschodniej. – Piotrków: Wyd. „Wiadomości Polskich”, 1915. – 58 s.
25. Rossowski. S. Lwów pod czas inwazji. – Lwów, 1916. – 269 s.

Oliynik S. LVIV DURING THE RUSSIAN OCCUPATION OF 1914-1915 IN THE PUBLICATIONS OF POLISH CONTEMPORARIES

The article is devoted to the events of World War One. The study of the situation in Lviv in the conditions of Russian occupation covers the period from September 3, 1914 to June 22, 1915, it is based on the materials published by Polish Keywords. The relevance and importance of the information in question is essential for an in-depth research of the issue. The content of publications on the subject of socio-political, socio-economic, and national-cultural aspects of the history of the city and its inhabitants during this period is analyzed.

The memoirs and works of the Polish contemporaries are found to contain not only information on the situation of the Polish community in the city, which accounts for the bulk of the researched material, but they also include important data on other ethnic communities.

The investigated facts clearly testify to the complexity and sometimes contradictory nature of the policy pursued by the Russian occupation authorities towards the citizens of Lviv. Accordingly, an insight is given into the attitude of the inhabitants of the city to the new administration. Among the former both supporters and opponents of the new "rulers" are documented. The paper reflects the personal thoughts of the authors of the publications.

Particular attention is paid to the implementation of the Russification policy in academic circles and document flow by the new authorities, their interference into the spiritual life of the public. The appearance of such phenomena as hostage-taking, flight from persecution, and forced evictions is also investigated. The emphasis is also put on the deterioration of the financial situation of the local civilians and the resulting attempts to remedy it.

Key words: Lviv, Russian occupation, Russian Empire, repressions, Eastern Galicia, hostage-taking, untelligentsia.

Oliynyk S. LWÓW PODCZAS OKUPACJI ROSYJSKIEJ W LATACH 1914-1915 W PUBLIKACJACH POLSKICH RÓWIEŚNIKÓW

Artykuł poświęcony jest wydarzeniom z pierwszej wojny światowej. Studium sytuacji Lwowa w warunkach rosyjskiej okupacji obejmuje okres od 3 września 1914 r. do 22 czerwca 1915 r. Opiera się na materiałach opublikowanych przez polskich rówieśników. Stosowność i znaczenie tych ostatnich jest niezbędne dla dogłębnej analizy tego zagadnienia. Przeanalizowano zawartość publikacji na temat społeczno-politycznych, społeczno-ekonomicznych i narodowo-kulturowych aspektów historii miasta i jego mieszkańców w tym okresie.

Stwierdzono, że wspomnienia i dzieła polskich rówieśników zawierają nie tylko informacje o sytuacji polskiej społeczności miasta, która stanowi większość materiału, ale także dane o innych społecznościach etnicznych.

Podane konkretne fakty świadczą o złożoności, a czasem sprzeczności natury polityki rosyjskiej administracji okupacyjnej wobec obywateli Lwowa. W związku z tym potwierdza się stosunek mieszkańców miasta do nowych władz. Wśród tych pierwszych znajdują się zarówno zwolennicy, jak i przeciwnicy nowych "władców". Podkreślono osobiste przemyślenia autorów publikacji.

Szczególną uwagę zwraca się na wdrożenie przez nowy rząd polityki rusyfikacyjnej w kręgach akademickich i obiegu dokumentów, ingerencję w życie duchowe. Analizowane jest również pojawianie się takich zjawisk jak branie zakładników, ucieczka przed prześladowaniami i przymusowe eksmisje. Nacisk kładzie się na pogorszenie sytuacji finansowej miejscowej ludności cywilnej i wyniki prób jej poprawy.

Słowa kluczowe: Lwów, rosyjska okupacja, rosyjskie imperium, represje, Wschodnia Galicja, branie zakładników, inteligencja.